

Kartlegging av marint biologisk mangfold i indre Oslofjord

Av Terje M. Wivestad og Kristin Nordli

Forfatterne er rådgivere hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus, miljøvernavdelingen

Innlegg på fagtreff 23.05.2005.

Bakgrunn

Det er store brukerinteresser knyttet til indre Oslofjord. Omtrent en million mennesker bor i området, og det er stor næringsaktivitet i området. Friluftslivet er omfattende både til vanns og i strandsonen.

Dette fører til et stort arealpress i fjordområdene. Dette gjelder særlig de strandnære områdene. I forvaltningen av fjordområdene er det derfor viktig å få dokumentert det marine biologiske mangfoldet.

Det er (og vil bli) investert betydelige ressurser i å redusere forurensningen til indre Oslofjord. Å dokumentere status og videre utvikling av

det biologiske mangfoldet er også viktig i forbindelse med utvikling av miljømål for indre Oslofjord. Den marine kartleggingen blir en av grunnpilarene i arbeidet med EUs rammedirektiv for vann.

Nasjonalt program for kartlegging av marint biologisk mangfold

Det foregår et nasjonalt arbeid med kartlegging av biologisk mangfold. Flere departementer samarbeider om finansiering av et statlig program som ledes av Direktoratet for naturforvaltning (DN). I en periode fra 2003 til 2006 bevilges det årlig 12 millioner kroner til forskjellige aktiviteter innenfor programmet.

Tabell 1. Prosjekter og finansiering. Tall i mill kr/år. Kilde: Direktoratet for naturforvaltning

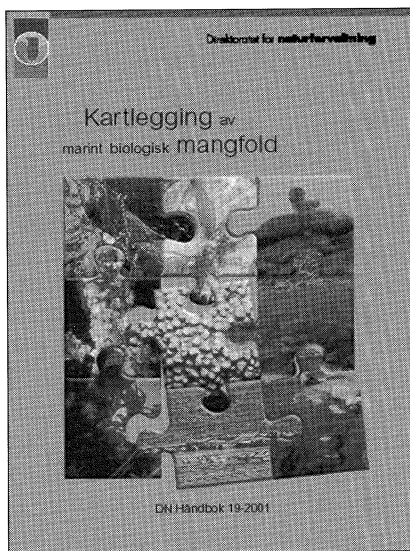
Prosjekt	MD	LD	FID	FD	SD	OED	UFD	Sum
Rødlister	0,8	0,6		1,0	1,0			3,4
Marint	1,0		3,5					4,5
Ferskvann	0,6			0,3	0,3			1,2
Kulturlandskap	0,2	0,7		0,3	0,3			1,5
Fremmede arter	0,2							0,2
Data							1,0	1,0
Administrasjon	0,2							0,2
Sum	3,0	1,3	3,5	1,6	1,6		1,0	12,0
Artsdatabanken	2,0	0,25	0,4	0,4	0,4	0,4	5,0	8,85

Som det fremkommer av tabell 1 er marint det største satsningsområdet når en ser bort fra midler avsatt til artsdatabanken.

Nasjonalt program – aktiviteter marint 2003

I 2003 ble det gjennomført kartlegging av marint biologisk mangfold i 12 pilotkommuner i Nord-Norge, Vestlandet og i Skagerrak etter DN's "Håndbok 19 – Kartlegging av marint biologisk mangfold".

På bakgrunn av kartleggingen i 2003 ble det lagt frem forslag til revisjon av "Håndbok 19". Det ble foreslått å fjerne tre kategorier og innføre tre nye bl.a. ålegrasenger og gyteområder for fisk.

Nasjonalt program – aktiviteter marint 2004 - 2006

I 2004 gikk en i gang med å utvikle avanserte startpakker i to pilotfylker; Hordaland og Nordland. Det ble fortatt modellering av marine spesi- fikke forekomster som f.eks skjell- sand. Det ble også jobbet med verdi- setting av områder.

I 2005 og 2006 er dette arbeidet utvidet til å omfatte utarbeidelse av landsdekkende startpakker for kart- leggingsarbeidet som skal utføres i kommunene i kommende år. Arbeidet utføres av Norsk institutt for vann- forskning, NIVA.

Press på indre Oslofjord

I tillegg til bygging i 100-metersbeltet på land er også sjøområdene utsatt for en rekke fysiske inngrep. Hver for seg kan inngrepene være små, men over tid medfører dette en bit for bit ned- bygging av overgangssonen mellom sjø og land og endring av livsmiljøet for mange marine arter.

Den store etterspørselen etter båt- plasser medfører anleggelse av større marinaer, felles- brygger og enkelt- brygger, samt utvidelser og opp- gradering av eksisterende anlegg. På værutsatte steder er det ofte ønske om bølgedempere/moloer eller ekstra store og solide brygger for å skjerme båt plassene. Mange ønsker også å sette opp badehus, båthus og plat- tinger samt anlegge plener og for- støtningsmurer ut mot sjøen. Det er også en begynnende tendens til anleggelse av kunstige sandstrender. Som ledd i å bli kvitt overskudds- masser, kommer det søknader om

utfylling i sjøen. I tillegg til oven- nevnte byggesaker, er det et betydelig press for å mudre i gruntvanns- områdene, samt behov for å dumpe mudringsmassene på egnet sted. Havneområdene og skipsleder trenger også å mudres, og massene søkes fortrinnsvis dumpet i sjøen.

Mange av de mindre inngrepene skjer uten at det søkes, og det er ulik praksis i kommunene med hensyn til saksbehandling. Det er ikke inn- arbeidet rutiner for å stille krav om marinbiologiske forundersøkelser og vurderinger av konsekvenser for vannutskiftning mv. Dette blir nå som regel bare krevd i større saker. Selv der dette blir gjort, mangler en helhetlig oversikt over naturverdier, og ofte fører slike utredninger bare til mindre justeringer av tiltaket.

Til tross for at det i de rikspolitiske retningslinjer for Oslofjorden står at hensynet til naturmiljøet skal vekt- legges sterkt i forhold til friluftsliv og båtferdsel i soner med høy biologisk produksjon, som gruntvannsområder, randsoner og lignende og andre verdi- fulle biotoper, er mange områder redusert de senere årene pga mang- lende fokus på og kunnskap om undervannsmiljøet. Fylkesmannen anser det som viktig å dokumentere og øke kunnskapen om konsekvens- ene av alle inngrepene.

I dag ser en at selv de få områdene som er verdisatt, er i ferd med å bli ødelagt. Det er derfor behov for en helhetlig oversikt nå, samt øke bevisstheten om naturverdiene under vann, så viktige gjenværende biotoper kan skjermes mot inngrep.

Kunnskapsbasert forvaltning av indre Oslofjord

I 2005 tok Fylkesmannen i Oslo og Akershus initiativ til å gjennomføre et forprosjekt for kartlegging av marint biologisk mangfold i indre Oslofjord. Målsetningene for forprosjektet er:

- Å samle eksisterende kunnskap om marint biologisk mangfold i indre Oslofjord. Dette skal danne grunnlag for en kunnskapsbasert forvaltning av fjorden.
- Eksisterende kunnskap benyttes til å identifisere marine naturtyper i henhold til Direktoratet for naturforvaltnings håndbok nr. 19 (2001) og senere revisjon (NIVA, 2004). De strandnære områdene hvor trusselbildet er størst, vektlegges.
- Spesielle forhold, inklusive arter som er regionalt eller nasjonalt viktige med hensyn til marint biologisk mangfold, identifiseres.
- I forprosjektet undersøkes muligheten for å benytte NGUs kartlegging av bunnforholdene i indre Oslofjord i marin biologisk mangfoldkartlegging; som en metodeutvikling.
- Forprosjektet skal avklare behovet for fremtidig ny kartlegging av marint biologisk mangfold med kostnadsoverslag for 2006.

Kartleggingsområdet ble avgrenset til en linje mellom Filtvet (Hurum) over til fylkesgrensen mellom Akershus og Østfold rett sør for Son (Vestby).

Organisering av forprosjektet

Oppdragsgivere har vært Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Fylkesmannen i Buskerud og fagrådet for vann- og avløpsteknisk samarbeid i indre Oslofjord, utvalg for miljøovervåking.

Oppdragstakere har vært Norsk institutt for vannforskning (NIVA), Universitetet i Oslo, marin avdeling og Norges geologiske undersøkelser (NGU).

Prosjektet slutføres innen 1. november 2005. Rapport fra forprosjektet vil bli lagt ut på fylkesmannens hjemmesider.

Litteratur

Direktoratet for naturforvaltning, 2001. Håndbok 19 – kartlegging av marint biologisk mangfold.

NIVA 2004. Prosjektrapport. Pilotprosjekt for kartlegging av marint biologisk mangfold i kommunen og forslag til revisjon av den marine håndboken – DN håndbok nr. 19.